

مختصری در خصوص نقشه راه توسعه دانش انفورماتیک بالینی: پاییز ۱۳۹۸

در این گزارش نگاهی داریم به نقشه جامع علمی که برای توسعه دانش انفورماتیک بالینی در کمیته های مشورتی دانشگاه علوم پزشکی کرمان تدوین شده و در سال ۹۸ به معاونت محترم آموزشی وزارت متبوع ارجاع شده است. مسیر از یک سطح پایه و با طرح اولیه موضوع شروع شده با این دیدگاه که این موضوع به عنوان یک رویکرد بسیار مهم و قابل اطمینان برای ارتقاء کیفیت خدمات بهداشتی و درمانی و در لفظ کلی ارتقاء کیفیت خدمات سلامت می بایست مورد توجه قرار بگیرد.

این مسیر از آغاز با طرح اولیه موضوع به سمت هدف غائی ادامه پیدا می کند تا به جایی برسد که سیاست های کلان کشوری در این زمینه تصویب گردیده و قابل تثبیت باشند و در نهایت جایگاه دانش انفورماتیک بالینی را به شکلی داشته باشیم که هم پزشکان به درستی از این موضوع آگاه باشند و هم یک نظام یکپارچه مدیریت اطلاعات بالینی در کشور قابل استفاده و به صورت بهینه در دسترس همه کاربران باشد.

قدم هایی که در این مسیر باید برداشته شود، در واقع به این صورت است که در ابتدا در کمیته های دانشگاهی کوچک یا متوسط کارهایی باید دنبال می شد، ما برنامه ریزی و جلسات هم اندیشی برای تهیه نقشه راه را در آیتم دوم گذاشتیم، اما در سطح بیسیک و بعد از طرح اولیه، کوریکولوم پزشکی عمومی مورد بررسی قرار گرفت؛ یک برنامه برای توانمندسازی گروه های هدف ترسیم شد و گروه های مختلف مخاطب دانش انفورماتیک بالینی را شناسایی کردیم. همزمان با این کار یا به نوعی در موازات این کار هم اندیشی با متخصصان بالینی، انفورماتیک پزشکی و آموزش پزشکی و بعضاً مدیران آموزشی و درمانی دانشگاه و منطقه صورت گرفت؛ استفاده از نظرات متخصصین و صاحب نظرانی که در دسترس بودند و در ارتباط کاری نزدیکتری بودند و موارد زیادی مورد بررسی قرار گرفت و از جمله طرح پیشنهادی یکی از اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان و همکارانشان که در سه فاز پیاپی در مرکز ملی تحقیقات راهبردی آموزش پزشکی به تصویب رساندند این مسیر را ادامه داد؛ در حقیقت بخش عمده فاز یک به نوعی نیازسنجی و طراحی دوره مناسبی برای انتقال دانش به مخاطبین اصلی است. در گام های بعدی این مسیر یعنی فراهم سازی زیرساخت ها و منابع، به سمتی می رود که قاعداً در هر دانشگاه مواردی مثل پوستر، جزوات تخصصی یا

کلیپ های آموزشی و یا وب سایت و کانال های تخصصی تهیه شده، یا فعالیت هایی مثل ژورنال کلاب های تخصصی که در اقدامات منطقه ای دیده شده به عنوان یک ارزش افزوده می تواند به دانشگاه های یک منطقه در مشترکاتی که با هم دارند کمک نموده و سمینارها و کارگاه های تخصصی کشوری هم از اقلامی است که به توسعه زیرساخت ها و مراکز آموزشی پژوهشی و تحقیق و توسعه کمک می کند.

یکی از این اقلام راه اندازی دفاتر یا مراکز و یا آزمایشگاه های تحقیق و توسعه انفورماتیک بالینی در بیمارستان های دانشگاهی و آموزشی است که خوشبختانه در کرمان از پنج سال قبل در یکی از مراکز آموزشی درمانی چنین دفتری تأسیس شده و اقداماتی در خود این مرکز انجام شده است که در این مقال نمی گنجد، اما بهتر است که این کار در سطح تمام بیمارستان های آموزشی و تخصصی کشور ادامه یابد؛ و به عنوان پیشنهاد، مراکز تحقیق و توسعه انفورماتیک بالینی با وابستگی نزدیک به گروه های تخصصی بالینی و انجمن های علمی پزشکی می توانند کار کنند و قاعدتاً به خود آن انجمن های علمی بر حسب نیاز روزمره بالینی و پردازش داده های بالینی ارائه خدمت بدهند.

ایجاد نگرش کلی تغییر در گروه های مخاطب، یکی از سخت ترین گام هایی است که بایستی برداشته شود؛ قطعاً ما به منابع آموزشی با محتوای سطح بالا و منطبق بر نیاز عملیاتی مخاطبین احتیاج داریم برای این که افراد نکات تخصصی مرتبط را به خوبی یاد بگیرند و برای اینکه افراد بپذیرند که باید تغییر کنند.

دوره های تخصصی در سطح منطقه و بعد از آن در سطح کشور بایستی برنامه ریزی شده و به سمت دیدگاه عملگرایی بالینی حرکت کنیم به شکلی که واقعاً برخی از موانع و قوانین دست و پا گیر که اجازه کار در سامانه های اطلاعاتی را تا حدی منع کرده از پیش پای متخصصین برداشته شده و با تقویت مراکز تخصصی آموزشی و پژوهشی علاوه بر اینکه دوره های آموزشی و مهارتی را برگزار می کند به اجرای پروژه های عملیاتی در حوزه بالینی بپردازد و کم کم به سمت این بروند که در تمامی مراکز بالینی به ویژه بیمارستان های آموزشی کارشناس انفورماتیک پزشکی و دانش آموختگان این رشته در کنار پزشکان حضور داشته باشند و البته برخی امکانات و تجهیزات از جمله ابزارهای دیجیتال که مورد نیاز گروه های بالینی هست تهیه شود و در دسترس شان قرار بگیرد.

در قدم های بعدی این مسیر کم کم به سمت آن خواهد رفت که از سطح دانشگاهی تا حدی خارج می شویم و به سمت تأسیس گروه های ترکیبی می رویم که این گروه ها تا حدی می توانند کارگشا باشند برای اتصال شبکه های علمی تخصصی بالینی و در ارتباط با متخصصین انفورماتیک پزشکی و رشته های وابسته که باز این مسئله می تواند در سطح کشور سبب تقویت کارگروه های تخصصی گردد. یک نمونه ارزشمند این نوع حرکت علمی، تشکیل کارگروه تخصصی انفورماتیک تصویربرداری است که در دانشگاه علوم پزشکی مجازی شکل گرفته و با اهداف بزرگ و خاصی به کارش ادامه می دهد و قاعدتاً از کسانی کمک می گیرد که اختصاصی در این زمینه فعالیت می کنند.

اقدامات بعدی که خود به خود احتمالاً رخ خواهد داد این است که کم کم انجمن های علمی کشوری در همه رشته ها به مسئله استفاده عملیاتی از انفورماتیک در فعالیت های بالینی ورود می کنند و حاصل تجربیات خودشان را به سطح سیاست گذاری بالادستی رسانده و بر اساس آورده های حاصل از این تجربیات، اقدامات جدیدی از جمله اصلاح کوریکولوم آموزشی پزشکی در همه سطوح و مقاطع با نگاه به عصر پزشکی دیجیتال را منجر خواهد شد و همینطور استانداردهایی که در حال حاضر داریم، به تدریج و با نظر منتقدانه و اصلاح گرانه مورد بازنگری قرار می گیرند.

در این راستا مجموعه هایی از قوانین صحیح عملکردی برای افرادی که در حوزه بالینی کار می کنند باید خلق شود که این موضوع هم در نوع خود یکی از نیازها و هم یکی از مسئولیت هاست و در نهایت جایگاه این دانش تثبیت خواهد شد که در ابتدای متن نیز مورد اشاره قرار گرفت.

شاید بعضی از اقلام و گامهایی که در این نقشه راه دیده شده به نظر بلندپروازانه یا دور از ذهن بیاید و یا حتی برخی موارد دیده نشده باشد، اما انتظار اصلی همه این است که با نظر متخصصین و صاحب نظران این رشته و همچنین مشارکت مستقیم و تنگاتنگ و دوش به دوش متخصصین بالینی کار به سمتی حرکت کند که به یاری خداوند در آینده نزدیک با یک ساختار دقیق و منظم و مبتنی بر استانداردهای منطقی و حساب شده، نتایج ارزشمندی از این اقدامات حاصل شود.

نویسندگان: دکتر افشین صرافی نژاد، استادیار انفورماتیک پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان؛ فاتزه افضلی، کارشناس ارشد فن آوری اطلاعات سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان. پاییز ۱۳۹۸